

Türkçe ÖĞRETEN PARAGRAF

Konu Öğreten Paragraf

Paragraf Çöz, Konuyu Kavra

Akıllı Tahta
Uygulamalı

Yazarlar
Bayram GÜNEŞ
Metin ALTAŞ
Esra ÖZCAN

5. SINIF TÜRKÇE

EDİTÖR

Turgut MEŞE

YAZAR

Komisyon

Bütün hakları Giriş Yayınlarına aittir.
Yayıncının izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

1. Baskı: Markaj Yayınları

2. Baskı: Giriş Yayınları

ISBN

978-625-99705-5-4

SERTİFİKA NO.

40447

KAPAK TASARIMI

Giriş Yayınları Tasarım Ekibi

SAYFA TASARIMI

Giriş Yayınları Dizgi Ekibi

BASKI VE CİLT

Data Dijital

ANKARA

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33

WhatsApp: 0505 099 24 84

www.girisyayinlari.com

girisyayinlari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

► ÇOK ANLAMLILIK	3
► SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİSİ	5
► SÖZ SANATLARI	7
► KÖKLER VE EKLER	9
► SÖZ GRUPLARINDA ANLAM	11
► CÜMLEDE ANLAM	13
► DUYGU BELİRTEN İFADELER	17
► SES BİLGİSİ VE SES OLAYLARI	19
► PARÇADA ANLAM	21
► HİKÂYE UNSURLARI VE ANLATICI	27
► METİN KARŞILAŞTIRMA	29
► YAZIM KURALLARI	31
► METİN TÜRLERİ	35
► NOKTALAMA İŞARETLERİ	37
► GÖRSEL, TABLO VE GRAFİK YORUMLAMA	41
► SÖZEL MANTIK VE MUHAKEME	43
► CEVAP ANAHTARI	45

GİRİŞ YAYINLARI

1 Sözcükler, dilimizin en küçük anlam birimleridir. Her sözcüğün bir anlamı vardır. Sözcükleri cümle içinde kullandığımızda onların hem gerçek anlamlarından hem de dilin kullanım sahası ve süreç içinde kazanmış oldukları diğer anlamlarından yararlanırız. Bazı sözcüklerin birden fazla anlamı vardır. Bu anlam çeşitliliği farklı anlamlandırmalara neden olacağından kelimeleri kullanırken daha özenli olmamızı gerektirirken sözcüklerin de çok anlamlılık özelliğini ön plana çıkarır.

Yukarıdaki parçaya göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Dil, büyüklü küçüklü birçok anlam biriminden oluşmaktadır.
- B) Sözcüklerin birden fazla anlamının olması, farklı yorumların önünü açabilir.
- C) Bir sözcüğü anlamak için onun sözlükteki karşılığını bilmek yeterlidir.
- D) Sözcükler zamanla kullanıma bağlı olarak anlam farklılıkları yaşayabilir.

2 Anlamli sözcükler bir işi, hareketi, durumu, duyguyu, düşünceyi, soyut ya da somut bir varlığı ifade eder. Örneğin "geldi, okuyor, sıcak, mutluluk, kolay, elma, ülke" ifadeleri anlam sınırları belli olan kavramların karşılığıdır. "Ve, ile, için, kadar, ama, fakat, lakin, meğer, çünkü" gibi görevli sözcükler ise diğer sözcükler arasında çeşitli anlam ilgileri kurarak bunların cümle içinde kullanılmasına yardımcı olur.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçanın yazılma amacı olabilir?

- A) Günlük hayatta sıklıkla kullanılan kalıp ifadelerin işlevini açıklamak
- B) Sözcüklerin iletişimdeki yerini ve önemini belirtmek
- C) Yakın anlamli gibi görünen sözcüklerin anlamsal farklarına değinerek dilsel kullanımdaki yanlışların önüne geçmek
- D) Sözcüklerin tek başlarına veya söz diziminde kullanımlarına göre işlevlerini açıklamak

3 Sözcük, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan dilin, anlamlı en küçük parçasıdır. Sözcükler, temelde bir varlık, kavram ya da eylemi karşılar; zamanla anlam genişlemesine uğrayarak değişik anlamlar kazanabilir. Çoğu sözcük kullanıldıkça, tarihsel, toplumsal gelişmelerin ve bireysel özelliklerin etkisiyle anlam çerçevesini genişletmiş, çok anlamlı duruma gelmiştir. Sözcükte anlam değişmesi, anlam genişlemesi ya da mecazlaşma yoluyla zaman içinde kazandıkları değişik anlamlara çok anlamlılık denir. Anlam çerçevesinin genişleyerek çok anlamlılığın oluşmasında; kavramlar arasında benzerlik, yakınlık vb. ilgilere dayalı aktarmalar etkili olmuştur.

Yukarıdaki parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tanımlamadan yararlanılmıştır.
- B) Örneklendirme kullanılmıştır.
- C) Tartışmacı anlatım biçiminden yararlanılmıştır.
- D) Karşılaştırmadan yararlanılmıştır.

4 Kelimelerin zihinde oluşturduğu çağrışımlar onların anlamlarıdır. Herhangi bir söz dizimsel yapı içinde yer almadığında bir sözcüğün zihindeki karşılığı birden fazla olabilir. Bir kelimenin birden fazla anlama gelme özelliğine çok anlamlılık denir. Çok anlamlılık, sözcüklerin zaman içinde kullanıma bağlı olarak anlam genişlemelerine uğramaları ve benzerlik, farklılık gibi yönlerden ilk anlamından farklı anlamlar kazanmaları sonucu oluşur. Bu durum özellikle Türkçe gibi kökeni çok eski zamanlara dayanan dillerde sıkça görülür. Çünkü bir sözcüğün yeni bir anlam kazanabilmesi için onun yalnız belli kişilerce değil, toplumca söz konusu yeni anlamda kullanılması gerekir. Bu kullanım yaygınlığına erişmek için de uzun zaman gereklidir.

Yukarıdaki parçada aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

- A) Çok anlamlılık nedir?
- B) Sözcüğün yeni anlam kazanabilmesi için ne gerekir?
- C) Çok anlamlılığın oluşumunda etkili olan etmenler nelerdir?
- D) Kelimelerin asıl anlamlarını bulmak için nasıl bir yol izlenmelidir?

1 Dilde anlam yönünden birbirine eşit, yani aynı şeyleri anlatmaya yarayan sözcükler vardır. Anlamca aynı olan bu tür sözcüklere eş anlamlı (anlamdaş) sözcükler denir. (I) Örneğin “demek” ile “söylemek”, “göndermek” ve “yol-lamak” eş anlamlı sözcüklerdir. (II) Genel olarak bir dildeki iki ayrı sözcük tamamen aynı anlama gelmez, bu bakımdan da eş anlamlılık durumuna çok az rastlanır. (III) Eş anlamlılık, esasında farklı iki dildeki sözcüklerin cümlede birbiri yerine kullanılabilmesidir ve bu sözcükler arasında her zaman için küçük de olsa anlam farkları vardır. (IV) Eş anlamlı gibi görünen pek çok sözcüğün aralarındaki ince anlam farkları, kullanım sırasında ve deyimlerde ortaya çıkar. Örnek olarak “baş” ve “kafa” sözcüklerini ele alalım. Bunlar eş anlamlı kabul edilen sözlerdir. Ancak “başında bir hâl var” deyimindeki “baş” sözcüğünü “kafa” kelimesiyle değiştiremeyeceğimiz gibi, “kafayı bulmak” deyiminde de “kafa” yerine “baş”ı koyamayız.

Bu parçadaki numaralandırılmış cümlelerden hangisinde tanımlama yapılmıştır?

- A) I   B) II   C) III   D) IV

2 Bir dilde anlam ve işlev bakımından farklı olmasına rağmen aynı ses değerine sahip sözcükler de vardır. Bunlara eş sesli (sesteş) sözcükler adı verilir. Yani eş seslilik, anlamları birbirinden tamamen ayrı iki veya daha çok kavramın, aynı ses birleşimiyle, aynı sözcükle dile getirilmesidir. Örneğin “Eyleme vaktini zayı / Deme kış yaz, oku yaz.” dizelerinde “yaz” sözcükleri, söyleniş bakımından aynı olmakla birlikte, anlamları farklıdır.

Yukarıdaki parçayla ilgili olarak aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- A) Parçanın anlatımında sözcükler genellikle gerçek anlamda kullanılmıştır.
B) Parçada tanımlama ve tanık gösterme birlikte kullanılmıştır.
C) Parçada destekleyici ve açıklayıcı ifadelere yer verilmiştir.
D) Parçanın yazılma amacı, dil bilgisine ait bir kavram hakkında okuru bilgilendirmektir.

3 Her dilde anlamca birbirinin karşıtı olan sözcükler bulunmaktadır. Bunlar aynı anlam alanı içinde iki karşıt ucu belirtir. Günlük yaşamda, sözlü ve yazılı anlatımda bir kavramı daha iyi belirtebilmek için zıt anlamlı sözcüklerden geniş ölçüde yararlanıldığı görülmektedir. Zira zıt anlamlı sözcüklerle nesnelere ve durumların özellikleri daha belirgin bir biçimde ifade edilmekte, daha güçlü ve etkileyici bir anlatım sağlanmaktadır. Örneğin “gökte ararken yerde bulmak” deyiminde “gök” ile “yer” sözcükleri kullanılarak söze bir etkileyicilik katılmış, “aramak” ve “bulmak” sözcüklerinin de anlam karşıtlıklarından yararlanılmıştır.

Yukarıdaki parçaya göre zıt anlamlı sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Cümlelerde zıt anlamları sözcükleri birlikte kullanmak anlatımı etkili kılar.
B) İki sözcüğün zıt anlamlı olabilmesi için aynı kavram alanına ait olmaları gerekir.
C) Zıt anlamlı sözcükler, varlıkların niteliklerini belirginleştirme konusunda yardımcı olur.
D) Zıt anlamlı sözcükler yazılarda daha çok edebî metinlerde, konuşmalarda da deyimlerde kullanılır.

4 (I) Diller ve kültürler arasındaki etkileşimle eş anlamlılık (anlamdaşlık) durumu ortaya çıkabilir. (II) Bir dilin söz varlığı yabancı dillerden gelen sözcüklerle zenginleşir. Yabancı dillerden alınan sözler, dilin temel sözleriyle yakın anlamlı olduğunda cümlelerde bu sözlerin yerine kullanılabilir. (III) Yani yabancı dillerden alınan ögeler dilin kendi sözcükleri yerine geçebilir. (IV) Eski Türkçe döneminde dilde “sü” sözcüğü kullanılırken sonradan Arapçadan “asker” alınmıştır. Dilimizde “üzüntü” sözcüğü varken onunla birlikte Arapçadan “elem, keder, gam”; Farsçadan da “dert” kullanılmaya başlanmıştır. Yine “kaygı” sözcüğü ile Farsça “endişe” dilimizde bir kullanım alanı bulmuştur.

Parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi çıkarılırsa anlamda bir daralma olmaz?

- A) I   B) II   C) III   D) IV

5

- I. Benzetme edatı ve benzetme yönünün de bulunduğu benzetmelere "tam benzetme" denir.
- II. Bu iki ögenin taşıdığı ortak özelliklere, benzetme yönü denir.
- III. Benzetme, aralarında bağ bulunan iki şeyden zayıf olanın güçlü olana benzetilmesi sanatıdır.
- IV. Benzetmeler kurulurken benzetme edatından da faydalanılabilir.
- V. Özellikle zayıf olan unsura benzeyen, güçlü olana da kendisine benzetilen adı verilir.
- VI. Benzetmenin bu iki ögesi, temel ögeler olarak adlandırılır.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden anlamlı bir paragraf oluşturulmak istenirse sıralama aşağıdakilerden hangisindeki gibi olur?

- A) III – V – VI – II – IV – I
- B) I – III – V – II – IV – VI
- C) V – II – VI – IV – III – I
- D) IV – I – III – V – II – VI

6

İnsan özelliği verilen varlıkları konuşurma sanatına intak denir. İntak sanatında mutlaka kişileştirme bulunur çünkü canlı olup konuşan tek varlık insandır. Hayvanlara, hayali yaratıklara ve canlı olmayan varlıklara insanın konuşma özelliğinin aktarılması ile yapılır. İntak, konuşma özelliği olmayan varlıkları konuşurma sanatıdır. Yoğun olarak benzetme ile birlikte kullanılırken tek başına da kullanıldığı görülür. Konuşurma, teşhis sanatının bir alt dalıdır. Bu sanat yetenekli ve zeki bir kişi tarafından yapıldığında güzel bir ifade ortaya çıkarken bunun tam tersi bir durum olduğunda söz ve hareket verilmek istenen cansızlar daha da cansızlaşır.

Yukarıdaki parçada aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

- A) İntak sanatı hangi varlıklar üzerinde uygulanabilir?
- B) İntak sanatı hangi sanatla birlikte kullanılır?
- C) Kişileştirme ve konuşurma sanatları arasında nasıl bir ilişki vardır?
- D) İntak, ilk ne zaman ve hangi eserde kullanılmıştır?

7

Zıtlık; birbirine karşıtlık barındıran iki düşünce, duygu ve düş arasındaki nitelikleri ve benzerlikleri bir arada söylemektir. Zıtlık sanatına bir şeyin birbirine karşıt görünen özelliklerini bulup çıkarmak da girer. Zıtlık sanatında bir ifadede anlamca birbirinin zıddı iki duygunun, düşüncenin ve düşün bulunmasına yer verilir. Birbirine karşıt olan kavramlar, sözcükler bir beyit veya bir mısradaki bir arada kullanılır. Divan şiirinde ve cumhuriyet şiirinde sık kullanılan bir sanattır.

Bu parçadan yola çıkarak aşağıdakilerin hangisine ulaşamaz?

- A) Bir kavram hakkında bilgi verilmiştir.
- B) Tanım yapılarak konuya giriş yapılmıştır.
- C) Farklı anlaşılmalara yol açmayacak ifadelerle yer verilmiştir.
- D) İki kavram arasındaki benzerlikler dile getirilmiştir.

8

(I) Bir şeyi olduğundan pek çok ve pek az gösterip yapmak ya da olamayacağı bir şekilde anlatmak o sözün etkisini güçlendirmek amacıyla yapıyorsa abartma sanatı yapılmış olur. (II) Bu anlatım nükteli ve zarif olmalıdır, aşırı soğuk olmamalıdır. (III) Olduğundan çok veya noksan gösterilen bir varlığı veya durumu anlatırken abartmaya başvurulur. (IV) Bir şeyin olduğundan çok gösterilmesinin gayesi o şeyin etkisini güçlendirmektir. (V) Bir olay ya da bir varlık insanı olağan dışında etkilediğinde insanda olağan dışı bir heyecan meydana gelirken insan yaşadığı bu heyecanın etkisiyle olayları ya da varlıkları büyültür ya da küçültür. (VI) Abartma bir fiilin, niteliğin veya durumun gerçekleşmesi güç hatta olası gözükmeyen dereceye yükseltilmesiyle yapılır.

Parçanın numaralanmış cümleleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle koşul anlamı taşımaktadır.
- B) II ve V. cümlelerde gereklilik anlamı vardır.
- C) IV. cümle, kendinden önceki cümledeki yargının amacını ortaya koymaktadır.
- D) VI. cümlede, "Parçada konu edilen söz sanatı nasıl yapılır?" sorusunun cevabı vardır.

5

- I. Türetme, dilin kurallarına göre gerçekleştirilir.
- II. Yapım ekleri, sözcük kök ve gövdelerine getirilerek yeni sözcüklerin türetilmesine yarayan eklerdir.
- III. Yapım eklerinin dört farklı işlevi vardır.
- IV. İsimden isim türeten ekler, isimden fiil türeten ekler, fiilden fiil türeten ekler ve fiilden isim türeten ekler.

Parçadaki numaralandırılmış cümlelerden hangileri yer değiştirirse parçanın anlam bütünlüğü sağlanmış olur?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

6

İsimden isim türeten ekler, isim görevinde kullanılan bir sözcüğe eklenerek farklı anlamlar taşıyan yeni bir isim türetmeye yarar. Örneğin; kalemlik, ormanlık, kıymetli, gizli, kimsesiz, yolcu, yalancı...

Buna göre bir isimden yeni bir isim türetilmesi için;

- I. İsim kökü
- II. İsimden isim türeten ek
- III. Yeni bir isim oluşturmuş bir sözcük

ögelerinden hangileri gereklidir?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

7

İsimden fiil türeten ekler, isim kök ve gövdelerine eklenerek bu kökleri fiil hâline getiren eklerdir. Bu ekleri alan sözcükler çekime hazır fiil hâline gelir. Örneğin; başla-, gecele-, ço(k)ğal-, sivril-, küçü(k)l-, yaşa-, boşa-, kana-...

Buna göre aşağıdaki cümlelerden hangisinde yer alan altı çizili sözcük bu parçada anlatılanlara örnek olamaz?

- A) Onun gidişinden sonra dünyam karardı.
B) Ben de günlüğüme her şeyi yazıyorum.
C) Bugün yeni işime başlamanın heyecanı var içimde.
D) Yirmi kilo zayıfladığı için bütün giysilerini yeniledi.

8

Fiilden fiil türeten ekler, fiil kök veya gövdelerine eklenerek yeni fiiller türetmeye yarayan eklerdir. (I) Örneğin; bakma-, söyleme-, gezin-, aran-, övün-, temizlen-, sevil-, yazış- ... (II) Fiilden isim türeten ekler, fiil kök veya gövdelerine eklenerek yeni isimler meydana getiren eklerdir. (III) Türkçede isim olarak kullanılan birçok sözcük bu şekilde oluşmuştur. (IV) Örneğin; doğum, açık, bilgi, bilge, gergin, seçkin, çekingen, kapan ...

Bu parça iki paragrafa ayrılmak istense ikinci paragraf numaralandırılmış cümlelerin hangisiyle başlar?

- A) I
B) II
C) III
D) IV

5 Atasözleri bir ulusun ortak düşünce, inanış ve tutumuyla belirmiş kalıp ifadelerin önemli bir bölümünü oluşturan sözlerdir. (I) Belli bir kalıp içinde belli sözcüklerle söylenen atasözleri ataların uzun yıllara dayanan deneyimleriyle oluşmuş bilgiyi kalıp bir ifade ile öğüt olarak kuralaştıran sözlerdir. (II) Ele aldıkları konular bakımından çok çeşitlilik gösteren atasözleri toplumsal değerlerden bağımsız değildir. (III) Atasözlerinde dostluk, iyilik, sabır, sebat, azim, bağışlama, fedakârlık, aşk, sevgi, ihtiyat, başkalarını düşünmek, hayata bağlılık gibi konular yüceltilirken cimrilik, yalancılık, suçu kabul etmemek, eleştiriye tahammülsüzlük, ihtiyatsızlık, öfke, nankörlük gibi konular yerilmiştir. (IV) Toplum yaşamını oluşturan öğeler, kader düşüncesi, Allah anlayışı, eğitim, ekonomi gibi çok geniş bir alan atasözlerinin konusudur.

Bu parça iki paragrafa ayrılmak istense numaralanmış cümlelerden hangisi ikinci paragrafın başlangıcı olur?

- A) I   B) II   C) III   D) IV

6 İkileme; anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır. Daha kısa bir tanımla, aralarında anlam ya da ses yönünden benzerliklerin olduğu aynı cinsten veya gruptan en az iki kelimenin tekrarlanmasıyla oluşan sözcük gruplarına ikileme denilmektedir.

Bu parçanın yazılma amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sözcük gruplarının türlerini ve kavramsal karşılıklarını belirtmek
B) İkilemelerin anlama katkısını örneklerle pekiştirmek
C) İkileme kavramının zihinde belli bir çağrışım yaratması için temel özelliklerini açıklamak
D) Oluşumları yönünden ikilemelerin türleri hakkında bilgi vermek

7 Genellikle kim tarafından söylendiği bilinen ve aydınlar arasında yaygın olan geniş anlamli kısa sözlere özdeyiş denir. Özdeyişler kişisel ürünlerdir ve ulusal nitelik taşımazlar. Atasözleri ise ulusal ürünlerdir. Özdeyişlerle atasözleri, anlamlarındaki yoğunluk ve söylenişlerindeki kısalık bakımından birbirine benzemektedir. Amaç yönünden de bu iki tür söylenilmek istenileni kısa ve özlü biçimde belirtmektedir. Her iki türde de etkileyici ve sanatlı bir anlatım kullanılmaktadır. Özdeyişlerin atasözlerinden ayrılan yönü, kişisel yaratı ürünü olmalarıdır. Çeşitli görüşlere göre özdeyişlerin söyleyenleri unutulmuş olanlar zamanla atasözü değeri kazanmıştır. Her iki tür arasındaki fark ise atasözlerinin söyleyeni belli olmayıp özdeyişlerin söyleyeninin belli olmasıdır.

Parçaya göre aşağıdakilerden hangisi atasözlerinin özdeyişlerinden farklı olduğunu göstermektedir?

- A) Millî nitelikli söz grupları olmaları
B) Sanatlı bir anlatımın tercih edilmesi
C) Söyleyenlerinin belli olması
D) Derin anlam ve kısa anlatımla oluşturulmaları

8 (I) Kalıplaşmış söz gruplarının (atasözleri, deyimler, ikilemeler) dışında kalan, çeşitli ekler veya bağlaçlarla bağlanan, az sözle çok şey anlatan söz gruplarına kalıplaşmamış söz grupları denir. (II) Kalıplaşmamış söz grupları, sorularda genellikle altı çizili ifadeler olarak belirtilir. (III) Bu soru kalıplarında söz grubunun olduğu cümle veya metin anlaşılır bir şekilde okunmalı ve anlatılan konu iyice kavranmalıdır. (IV) Daha sonra da söz grubunun anlama olan katkısı tespit edilmelidir.

Parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinden sonra "Tek bir anlam bildirmeyen bu ifadelerin kullanıma bağlı kazandıkları anlam, okuduğunu anlama düzeyini ölçmeye yönelik sorularda sıklıkla sorulur." cümlesi getirilirse parçanın anlam akışı bozulmaz?

- A) I   B) II   C) III   D) IV

- 5 Karşılaştırma cümleleri farklı iki durumun ya da kavramın belli bir nitelikle ilgili olarak birbirlerine karşı durumlarını belirten cümlelerdir. Bu cümlelerde “kıyaslanan” iki durumun benzer veya farklı yönleri ortaya konulur. Karşılaştırma cümlelerinde “göre, kadar, daha, buna karşılık, öte yandan, –ken vb.” kelime ve eklere sıklıkla rastlanır.

Yukarıdaki parça aşağıdaki sorulardan hangisine karşılık olarak yazılmış olabilir?

- A) Birden fazla varlığı kıyaslarken cümlelerin nesnel ya da öznel kurulması anlatımı nasıl etkiler?
B) Cümleler arasında kıyas yapmanın anlatıma ne gibi bir katkısı vardır?
C) Karşılaştırmanın benzetmeden farkları nelerdir?
D) Bir parçadaki karşılaştırma cümleleri nasıl tespit edilebilir?

6

I. METİN

Bir olayı ya da durumu veya bir şeyin özelliklerini olduğundan daha büyük ya da küçük göstermeye abartma denir. Abartma cümleleri ile bir durumu çok daha yüksek ya da daha düşük bir seviyede gösterebiliriz. Örneğin “Sabahtan beri bu ağır çuvalları kaldırıp indirmekten belimiz koptu.” cümlesinde kişi, gün boyu çok yorulduklarını “belimiz koptu” şeklinde abartarak dile getirmiştir.

II. METİN

Karşılaştırma cümleleri en az iki varlığın benzer veya farklı yönlerini ortaya koymaları yönünden diğer cümlelerden ayırt edilir. Karşılaştırma cümlelerinde “göre, kadar, daha, buna karşılık, öte yandan, -ken” gibi kelime ve ekler sıklıkla kullanılır.

Yukarıdaki parçalarla ilgili aşağıdaki özelliklerden hangisinin ortak olduğu söylenebilir?

- A) Tanımlamadan yararlanma
B) Öznel anlatımla oluşturulma
C) Açıklamadan yararlanma
D) Bir olaydan bahsetme

- 7 Bir paragrafta ya da bir cümlede konunun çok daha iyi bir şekilde anlaşılabilmesi için, gerekli olan örneklerinin verildiği cümlelere örneklendirme cümlesi denmektedir. Böyle cümleler sayesinde konu daha anlamlı hale gelir ve anlatılmak istenen anlaşılır. Anlatılan konu ile ilgili bu şekilde durumun çok daha iyi bir biçimde anlaşılabilmesi adına, örneklendirme cümleleri oluşturulur. Örneklendirme yaparken cümle içerisinde bir ya da birden fazla örnek kullanılabilir. Bu durum cümleye bağlı olarak değişir. Mesela bazı cümleleri bir tane örneklendirme yaparak anlatabiliriz. Ancak bazı cümleleri daha iyi anlatabilmek için ise birden fazla örneklendirme yapmamız gerekebilir.

Yukarıdaki parçaya göre örneklendirme cümlesi kullanmadaki amaç aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Birden fazla örnek kullanarak okurun bakış açısını genişletmek
B) Okura iletilmek istenen mesajın daha net anlaşılmasını sağlamak
C) Anlatımdaki sıradanlığı kırarak okurun metne olan ilgisini artırmak
D) Anlatılanların gereksiz yere uzatılmasının önüne geçmek

- 8 Benzetme cümlelerinde güçsüz olan güçlü olana benzetilir. Bu nedenle benzetme cümlelerinde doğadaki unsurlardan yardım alınır. Benzetme edatı olarak “gibi” ve “kadar” edatları kullanılır. “Gibi” bir nispet, “kadar” bir ölçü ifade etmektedir. Benzetme cümlelerinde benzeyen, benzetilen ve benzetme edatı ayrı ayrı incelenir. Güçlünün güçsüze benzetilmesi mantık hatası olduğundan anlatım bozukluğuna neden olur. Bu nedenle güçsüzün güçlüye benzetilmesi gerekir. En çok koç, koyun, aslan gibi hayvanlar özelliklerine göre benzetilen öğeler olarak cümlede yerini alır. Şiirlerde ya da düzyazılarda insanların yüzü, kaş, gözü, kirpikleri ve kaşları da çeşitli doğal unsurlara benzetilmektedir.

Parçada benzetmeyle ilgili aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Benzetme yapılırken kullanılan edatların hangileri olduğuna
B) Benzetme yapılan unsurlar arasında nasıl bir ilişki olması gerektiğine
C) Benzetme yapmanın metne nasıl bir katkısı olduğuna
D) Hangi durumlarda benzetmelerde mantıksal bir yanlışlıktan söz edilebileceğine

5 Nesnel cümleler bir durum, olay, nesne ya da insan hakkında bilgi verirken kurduğumuz, herkesçe aynı şekilde algılanabilen, kanıtlanabilir niteliği olan cümlelerdir. Nesnel cümleler, objektif bir yaklaşımın sonucu olarak varılan hükümlerdir ve kişiden kişiye değişmez. Bu cümlelerden daha çok bilimsel metinlerde yararlanır.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçanın anahtar ifadelerinden biri olamaz?

- A) Objektif bir yaklaşım
- B) Kanıtlanabilir niteliği olma
- C) Kişiden kişiye değişebilme
- D) Bilimsel metin

6 İki cümle birleştirilerek tek cümle hâline getirilebilir. Ya da tersi bir durum olarak bir cümle ikiye bölünerek iki cümle elde edilebilir. Burada dikkat edilmesi gereken cümlelerin ana düşüncesinin dışına çıkılmadan asıl anlatılmak isteneni ifade edecek şekilde cümleleri birleştirmektir. Bazen sadece fiiller birleştirilerek cümleler birleştirilirken bazen de cümlede kullanılan sözcüklere yakın sözcükler kullanılarak ya da sözcüklerin yerleri değiştirilerek cümleler birleştirilir.

Yukarıdaki parçaya göre aşağıdakilerden hangisi iki cümleyi birleştirirken dikkat edilmesi gereken temel noktadır?

- A) Eş ya da yakın anlamlı sözcüklerle cümleleri yeniden kurmak
- B) Yalnızca fiilleri birbirine bağlamak
- C) Sözcüklerin yerini değiştirerek yeni anlamlar oluşturmak
- D) Cümlelerin ana fikrini değiştirmemek

7 Cümle tamamlama, verilen cümlelerde veya karşılıklı konuşma metinlerinde boş bırakılan yerlerin anlam bütünlüğünü ve uyumunu sağlayacak şekilde doldurulmasıdır. Yapılacak iş, cümlelerin gelişinden ve sonraki cümleden çıkarılan anlam doğrultusunda boşlukları doldurmaktır. Bu yapılırken dil bilgisi kuralları göz önünde bulundurulmalıdır. Yani eklenecek sözcüklerin hem anlamca hem de yapıca cümleye uygunluk taşıması gerekir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi cümle tamamlamada dikkat edilmesi gerekenlerden biri olamaz?

- A) Anlamsal bütünlük bozulmamalıdır.
- B) Sözcüklere yeni eklemeler yapılarak cümle daha anlaşılır ve akıcı hâle getirilmelidir.
- C) Boş bırakılan yerin öncesinde ve sonrasında anlatılanlara dikkat edilmelidir.
- D) Cümlelerin yapısında kopukluk oluşmamasına dikkat edilmelidir.

8 Öğrenci: .....

Türkçe Öğretmeni: Cümle oluşturma dediğimiz bu yöntemde sözcük ya da sözcük gruplarına ayrılmış olarak verilen cümlelerin genellikle anlamlı ve kurallı bir cümle hâline getirilmesi istenir. Yapılacak iş; öncelikle yüklemi belirlemek ve eğer kurallı bir cümle isteniyorsa yüklemi sona yerleştirmek, daha sonra varsa edat gruplarını, bağlaçları ve tamlamaları bulmaktır.

Bu diyalogda boş bırakılan yere aşağıdaki sorulardan hangisinin getirilmesi uygundur?

- A) Cümleler oluşturulurken her zaman yüklemnin sonda olması mı gerekir?
- B) Devrik olarak verilen cümleleri kurallı cümle hâline getirmek şart mıdır?
- C) Sözcükleri karışık verilmiş cümleleri anlamlı hâle getirirken nasıl bir yol izlemeliyiz?
- D) Cümle oluşturma sorularında edat ve bağlaçları tespit etmek bize ne gibi yararlar sağlar?

5 Sitem; bir kimseye, yaptığı bir hareketin veya söylediği sözün üzüntü, alınganlık, kırgınlık vb. duygular uyandırdığını öfkelenmeden belirtmedir. Sitem, insanın insan ile ilişkileri çerçevesinde tanımlamıştır. .... Çaresizlik karşısında sabrın sınıandığı böyle zamanlarda doğaya, doğal olaylara ve doğadaki her nesneye (taşa, toprağa, sele, sala vs.) sitem edilir.

Parçanın anlamı ve akışı göz önüne alındığında yukarıdaki boşluğa aşağıdaki cümlelerden hangisinin getirilmesi uygundur?

- A) Oysa kişilerin dışında da doğal afetler ve olayların da ölüm, yıkım gibi sonuçları üzüntü, alınganlık, kırgınlık vs. duyguların daha yoğun olarak yaşanmasına sebep olur.
- B) Bu tanımın sınırlarının doğa olaylarından ve doğal çevreden bağımsız olarak çizilmesi, hissedilen bu duyguların belli bir kişiye yöneltildiğini de açıkça ortaya koyar.
- C) Çünkü her ne kadar yaşanması istenmeyen doğa olayları (deprem, sel, erozyon vb.) kişiyi üzse de karşımızda belli bir kişi olmadığından sitemde bulunmak mümkün olmamaktadır.
- D) Kişinin karşısındakine hissettiği olumsuz duygulardan bahsetmesi durumu olduğundan bir nevi iç dökme olarak da görülebilir.

6 Bir olgunun, olayın ya da durumun belirli bir süreçte olumlu ya da olumsuz değişmesi, aşamalı durum ifade eder. Bu tür yargılarda tekdüzelik olmadığı gibi birdenbire gerçekleşmelere de rastlanmaz. Aşamalı durum bildiren cümlelerde eylem, yavaş yavaş artan veya azalan bir seyir izler. Bu seyir içerisinde, kişi öznel bir tutumla kendi duygularını da aktarır.

Yukarıdaki parçada aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı vardır?

- A) Bir durumun ya da olayın aşamalı gerçekleşmesi somut olarak gözlemlenebilir nitelikte mi olmalıdır?
- B) Bir harekette ani artış ve azalışlar varsa burada aşamalı durumdan söz edilebilir mi?
- C) Aşamalı durum bildiren cümlelerin temel duygusu "şaşırtma" mıdır?
- D) Cümlede ya da parçada aşamalı durum bildiren belli başlı bazı kelime veya ekler var mıdır?

7

- I. Kimi zaman bir olay ya da durumu olmadığı, gerçekleşmediği hâlde olmuş, gerçekleşmiş gibi kabul ederiz; yani o olayın gerçekleştiğini varsayız.
- II. Varsayım anlatan yargıları içeren cümlelerde genellikle "tut ki, diyelim ki, farz edelim ki" gibi ifadelere yer verilir.
- III. Deneylerle henüz yeter derecede doğrulanmamış ancak doğrulanacağı umulan teorik düşünce olarak tanımlanan varsayım, varsayım cümlesi olarak tanımlandığında daha farklı bir boyutta tanımlanır.
- IV. İşte bu durumu anlatmak istediğimizde kurmuş olduğumuz cümleler varsayım cümlesi olarak adlandırılır.
- V. Bu tür cümlelerde gerçekleşmeyen bir eylemin gerçekleşmiş ya da gerçekleşmiş bir eylemin gerçekleşmemiş gibi düşünülmesi söz konusudur.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden anlamlı ve kurallı bir parça oluşturulmak istendiğinde sıralama aşağıdakilerden hangisi gibi olur?

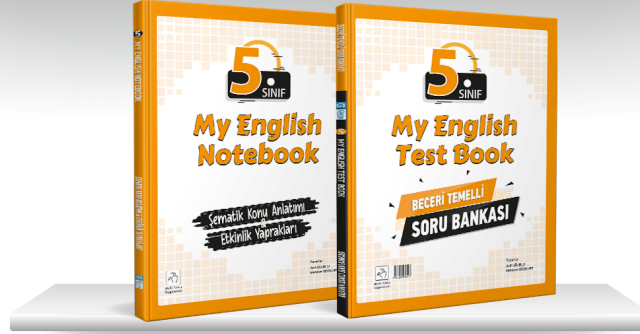
- A) I – IV – V – II – III
- B) II – III – I – IV – V
- C) III – I – IV – II – V
- D) IV – V – I – II – III

8

Öz eleştiri cümleleri kişinin kendisine yönelik eleştirisini içerir. Eleştiri cümlelerinde olumlu ya da olumsuz düşünceler dile getirilebilirken öz eleştiri cümlelerinde anlatıcı kendisiyle ilgili bir eksikliği ya da kusuru dile getirir. Burada kişi kendisini sorguladığından öznellik ön plandadır. Kişi kendi karakterine, fiziksel yapısına, işine, bakış açısına dair eleştirel bazı tutumlar sergileyebilir.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi kullanılmıştır?

- A) Tanımlar yapılmıştır.
- B) Konu, örneklerle anlatılmıştır.
- C) Karşılaştırma yapılarak konu açıklanmıştır.
- D) Benzetmelerle anlatım akıcı hâle getirilmiştir.

İvedik Organize Sanayi 1518 Sok. Matbaacılar Sitesi
Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 20 33 Belgegeçer: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0505 099 24 84
www.girisayinlari.com | girisayinlari@gmail.com

